# Õpilaskodude projektile eraldatud raha kasutamine

# KONTROLLIARUANNE

nr OSIII-2-6/05/18
14.03.2005

# Õpilaskodude projektile eraldatud raha kasutamine

Tallinn
2005

# Kokkuvõte

Riigikontroll auditeeris õpilaskodude projekti, mille raames loodi esimesed õpilaskodud 2002. aastal, et tagada õpilasele tema individuaalsetele vajadustele ja huvidele vastavad õppimis-, elamis- ja kasvatustingimused. Raha selleks eraldati nii 2003. kui ka 2004. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu 18 miljonit krooni. 2003/2004. õppeaastal oli 15 õpilaskodus kokku 215 riiklikult toetatavat kohta ning 2004/2005. õppeaastal on 21 õpilaskodus 317 riiklikult toetatavat kohta.

**Peamised tähelepanekud**

**Riigikontroll leiab, et õpilaskodude võrku ei arendata süsteemselt ning õpilaskodude arvu, asukoha ning õpilaste arvu määramise aluseks olevad analüüsid pole piisavad. Õpilaskodude rajamiseks ja nendes viibivatele lastele pearaha maksmiseks puuduvad selged põhimõtted ja kord. Haridus- ja Teadusministeerium pole rakendanud vajalikke kontrollimeetmeid riigieelarvest õpilaskodude projektile eraldatud raha sihtotstarbelise kasutamise tagamiseks.**

Riigikontroll leidis, et tihti on investeeringuid planeerides arvestatud suurema riiklikult toetatavate õpilaste arvuga, kui ministeerium on hiljem õpilaskodult tellinud. Ka on õpilaskodudes tihti vähem õpilasi, kui ministeeriumi ja kohaliku omavalitsuse vahel sõlmitud leping ette näeb. Samuti on lahendamata probleem, mida teha juhul, kui õpilased, kelle eest riik on kohalikule omavalitsusele maksnud, ei viibi pikemat perioodi õpilaskodus. Riigikontroll analüüsis päevikute andmeid ning arvutas puudutud kuude põhjal välja, et seetõttu oli ministeerium kohalikele omavalitsustele maksnud rohkem kokku 351 500 krooni.

Kohalikud omavalitsused ei olnud mõnel juhul täitnud ministeeriumiga sõlmitud lepingu sätteid. Investeeringuks mõeldud raha kasutamisel oli mitmel juhul ületatud õpilaskodu valmimise tähtaegu. Ka oli kokku 68 000 krooni ulatuses investeeringuraha kasutatud muuks, kui Haridus- ja Teadusministeeriumi ning vastava kohaliku omavalitsuse lepingu lisana olevas tegevuskavas oli ette nähtud. Kui kohalikud omavalitsused on lepingukohase raha kasutamise aruande esitanud ettenähtust hiljem, pole ministeerium sanktsioone rakendanud.

Samuti oli mitmel juhul lapsi õpilaskodusse võetud mitte seaduses ettenähtud taotluse, vaid muude dokumentide alusel. Kuigi õpilaskodu peab koostöös valla- või linnavalitsusega koostama kokkuvõtte õpilase arengu kohta ning andma hinnangu pere toimetulekule, ei olnud ka seda tehtud.

**Peamised ettepanekud haridus- ja teadusministrile**

- Töötada välja ja kehtestada põhimõtted, mis tagaksid õpilaskodude rajamise ainult jätkusuutlike koolide juurde, õpilaskodude optimaalse suuruse ning eraldatava raha sihtotstarbelise kasutamise.

- Kehtestada eraldise määramise ja maksmise kord ning vastavad protseduurireeglid, kinnitada taotluste ja aruannete vormid.

- Määrata kohalike omavalitsustega sõlmitavates lepingutes täpsemalt kindlaks rakendatavad kontrollimeetmed ja vajaduse korral kasutatavad sanktsioonid.

- Vaadata läbi ning nõuda kohalikelt omavalitsustel tagasi summad, mida ei ole kasutatud vastavalt lepingus ettenähtule ning mille puhul pole muudatusi ettenähtud korras ministeeriumiga kooskõlastatud.

- Tagada, et enne õpilaste vastuvõtmist riiklikult toetatavatele kohtadele oleksid koolile esitatud kõik seadusega nõutud alusdokumendid.

- Töötada välja ning kehtestada täpsemad reeglid õpilaskodus viibivate õpilaste pearaha maksmiseks, nähes ette kohaliku omavalitsuse (kooli) kohustuse teatada õpilaste väiksemast arvust. Samuti reguleerida, millistel juhtudel arvatakse õpilane välja õpilaskodu nimekirjast ning lõpetatakse pearaha maksmine.

- Vaadata läbi ning otsustada pearaha tagasinõudmine kohalikelt omavalitsustelt juhtudel, kui õpilaskodus on olnud ettenähtust vähem õpilasi.

- Raha eraldamisel investeeringuteks nõuda omavalitsustelt infot riigihangete korraldamise kohta ja aruannete saamisel jälgida, et hanked oleksid ka korraldatud.

***

**Haridus- ja teadusminister** teatas oma vastuses, et nõustub suures osas Riigikontrolli järelduste ja ettepanekutega. Kuna aruandes tõstatatud probleemid hõlmavad erinevaid ametkondi ning tasandeid, on ministeeriumil kavas peatselt moodustada töörühm kontrolliaruandes toodud probleemidele lahenduste leidmiseks. Ka on ministeeriumil kavas ette valmistada põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused, millega sätestataks õiguslik alus õpilaskodudele sihtotstarbeliste eraldiste määramise ja maksmise korra väljatöötamiseks. Ka on kavas täiendada kohalike omavalitsustega sõlmitavaid lepinguid ning tõhustada lepingulistest kohustustest tuleneva aruandluse kontrolli.

# Sisukord

**SISSEJUHATUS** ..... **5**

**Valdkonna ülevaade** ..... **5**

**Auditi iseloomustus** ..... **9**

**1. ERALDISE MENETLEMINE MINISTEERIUMIS** ..... **10**

**1.1. Eraldise planeerimine eelarves** ..... **10**

**1.2. Raha jaotamine omavalitsustele** ..... **11**

**1.3. Järelevalve korraldus** ..... **13**

**2. KOOSTÖÖLEPINGUD OMAVALITSUSTEGA JA NENDE TÄITMISE JÄLGIMINE** ..... **15**

**3. RIIKLIKULT TOETATAVALE KOHALE ÕPILASE VASTUVÕTMINE** ..... **17**

**4. RIIKLIKULT TOETATAVATEL KOHTADEL OLEVATELE ÕPILASTELE PEARAHA MAKSMINE** ..... **19**

**5. RIIGIHANKED** ..... **21**

**6. ÕPILASKODU RUUMIDE KASUTAMINE** ..... **22**

**7. KOOLITUSRAHA KASUTAMINE** ..... **23**

**HARIDUS- JA TEADUSMINISTRI VASTUS** ..... **24**

# Sissejuhatus

**Auditi eesmärgiks** oli anda hinnang riigieelarvest õpilaskodudele eraldatud raha taotlemise, määramise, maksmise ja kontrollimise korraldusele.

**Auditeeritud asutus oli** Haridus- ja Teadusministeerium. Auditiandmeid koguti viies omavalitsusüksuses – Kärdla (Kärdla Gümnaasium) ja Narva linnavalitsuses (Narva Paju Kool), Helme (Ala Põhikool), Järvakandi (Järvakandi Gümnaasium) ja Järva-Jaani (Järva-Jaani Keskkool) vallavalitsuses.

**Auditeeritav periood** oli aastad 2003-2004.

**Auditirühma** kuulusid auditijuht Liisi Uder ja audiitor Svetlana Rõbakova.

## Valdkonna ülevaade

Õpilaskodude projekti eesmärgiks[1] on tagada õpilasele tema individuaalsetele vajadustele ja huvidele vastavad õppimis-, elamis- ja kasvatustingimused. Mitmekesistunud ja teravnenud sotsiaalsete probleemide tõttu ei suuda kahjuks paljud kodud tagada, et lapsed saaksid normaalselt õppida ja koolikohustust täita. Nii käivitus 2002. aastal nn **õpilaskodude projekt.**

Alates 2002/2003. õppeaastast on loodud toimetulekuprobleemidega ja riskiperedest pärit lastele munitsipaalkoolide juures asuvatesse õpilaskodudesse riiklikult finantseeritavaid kohti. Riiklikult finantseeritavate kohtade sihtgrupiks on normaalintellektiga ja tavakäitumisnorme järgivad õppurid, kelle kodune olukord ei toeta lapse haridusõiguse teostumist. Õpilaskodu loomise eesmärk on aidata sotsiaalsetesse raskustesse sattunud perede lastel leida turvatunne, luues neile võimalused elada ja õppida õpilaskodus.

Õpilaskodu moodustab kooli struktuuriüksusena kooli pidaja[2], õpilaskodu tegutseb õppeperioodil ning vajaduse korral koolivaheaegadel, välja arvatud suvevaheajal. Õpilaskodu võib paikneda koolihoones või koolihoone vahetus läheduses asuvas hoones[3].

Õpilaskodudele riigieelarvest eraldatud raha kantakse omavalitsustele üle Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve kaudu.

**Eraldise sihtgrupid ja nõuded eraldise saajatele**

Haridus- ja teadusministeerium määrab maakonnas koolid, mille juures olevas või mille juurde moodustatavas õpilaskodus luuakse riiklikult toetatavad kohad. Selle põhjal sõlmitakse valla- ja linnavalitsustega koostöölepingud.

Õpilaskodus loodud riiklikult toetatavale kohale võetava õpilase puhul lisatakse vanema (eestkostja, hooldaja) taotlusele õpilase elukohajärgse valla- või linnavalitsuse sotsiaalabi ja -teenuseid korraldava struktuuriüksuse või ametiisiku taotlus, kokkuvõte õppimis- ja elamistingimuste ning tugitegevuste mõjust õpilase arengule ning pere toimetulekule. Sotsiaaltöötaja märgib taotlusesse muu hulgas puudused õpilase hooldamisel ja kasvatamisel või muud asjaolud, mis takistavad õpilasel koolikohustuse täitmist.

[1] Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, § 16′ lg 1
[2] Haridusministri 14.11.2002. a määrus nr 79 "Õpilaskodu töökorralduse alused", § 1
[3] Haridusministri 14.11.2002. a määrus nr 79 "Õpilaskodu töökorralduse alused", § 2 lg-d 1-2

**Ministeeriumi tegevus valdkonna korraldamisel**

Haridusministri määrusega on kehtestatud õpilaskodu töökorralduse alused.[4] See määrus reguleerib õpilaskodude moodustamist, nende tegevuse juhtimist, kodukorda ning õpilastele osutatavaid teenuseid ja abi. Samas on jäänud reguleerimata eraldise vajaduse arvestus ja määramine, koolide taotluste esitamine ja koondamine, riigieelarves ette nähtud eraldise jaotamine ja raha kasutamise kontrollimine. Määruses puuduvad ka sätted, et toetuse saajaga sõlmitakse leping ja õpilaskodule antud riikliku sihtotstarbelise eraldise saaja peab esitama aruande toetusraha kasutamise kohta ning mittesihipärasel kasutamisel selle tagastama.

Kriteeriumid, mille järgi hinnatakse kooli sobivust olema riiklikult toetatava õpilaskoduga kool, ja taotluse vajalikud osad olid välja töötatud juba 31.07.2002. a, kuid on jäänud kinnitamata. Ka moodustati haridusministri käskkirjaga[5] töörühm, mis pidi välja töötama õpilaskodudele riikliku toetuse eraldamise eelnõu. Haridusministri käskkirja kohaselt pidi töörühm esitama õpilaskodudele toetuse eraldamise kriteeriumide eelnõu 15. septembriks 2002. Eelnõu esitati, kuid see jäi õigusaktina vormistamata ja kinnitamata.

Eespool nimetatud käskkirjaga on kinnitatud ka töörühma töökord, mille järgi vaatab töörühm esitatud taotlused läbi, otsustab, millised taotlused rahuldada, ning saadab ministrile oma ettepanekud toetuse eraldamiseks.

Haridus- ja Teadusministeerium kavandab õpilaskodude rahastamiseks vajamineva summa oma valitsemisala järgmise aasta eelarve projekti omavalitsustelt saadud taotluste alusel (taotlustele on alla kirjutanud ka maavanem ja kooli juht) ja pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist kinnitab haridus- ja teadusminister õpilaskodudele eraldatava raha jaotuse. Ministri käskkirjade alusel eraldatakse raha kohalikele omavalitsustele munitsipaalkoolide õpilaskodude investeeringuteks ja pearahaks ning koolituste korraldamiseks.

**Lepingute sõlmimine kohalike omavalitsustega**

Riigieelarvest toetatava õpilaskodude projekti korraldamiseks sõlmib ministeeriumi kantsler kohalike omavalitsustega koostöölepingud. Lepingutele lisatakse tegevuskava. Tegevuskavas fikseeritakse peamiste kululiikide, õpilaskodu ruumides renoveerimistööde tegemise ja ruumide sisustamise ning õpilastele õpilaskodu teenuse osutamise maht.

Koostöölepingu alusel toetust saav omavalitsusüksus on kohustatud esitama hiljemalt 15. jaanuariks või 15. juuniks vormikohase aruande aastase sisulise tegevuse ja kuluaruande toetuse kasutamise kohta.

Ministeeriumi ja omavalitsusüksuse vahel sõlmitud lepingu kohaselt tagastab toetuse saaja toetusraha täielikult või osaliselt või toetuse maksmine peatatakse juhtudel, kui

- saaja ei kasuta toetust või osa toetusest sihtotstarbeliselt;
- saaja ei esita aruandeid tähtaegselt ja/või aruanded sisaldavad ebaõiget informatsiooni;
- saaja ei esita pärast leppetrahvi kohaldamist aruannet tähtaegselt ja/või ei paranda aruandes sisalduvat informatsiooni.

[4] Haridusministri 14.11.2002. a määrus nr 79 "Õpilaskodu töökorralduse alused"
[5] Haridusministri 08.08.2002. a käskkiri nr 900

**Maavalitsuse ülesanded**

Maavalitsus kooskõlastab kooli omaniku taotluse investeeringutoetuse saamiseks ning annab nõusoleku laste paigutamiseks õpilaskodusse.

Riigieelarvest õpilaskodude investeeringuteks ja kohatoetusteks eraldatud raha üle teostavad järelevalvet maavalitsuste haridus- ja kultuuriosakonnad[6].

Riikliku järelevalve põhieesmärgist tulenevalt on nende ülesanne[7] muu hulgas ka

- analüüsida ja hinnata kooli õppe- ja kasvatustegevuse ning juhtimise tulemuslikkust;
- kontrollida haridusalastest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmist;
- kontrollida riigieelarvest koolidele eraldatud raha kasutamist.

**Kohaliku omavalitsuse ja kooli ülesanded**

Õpilase õpilaskodusse vastuvõtmise otsustab kooli direktor. Õpilase õpilaskodusse riiklikult toetatavale kohale vastuvõtmise aluseks on õpilase vanema (eestkostja, hooldaja) taotlus koos õpilase elukoha järgse valla- või linnavalitsuse sotsiaalabi ja -teenuseid korraldava struktuuriüksuse või ametiisiku põhjendatud taotlusega ning õpilase elukoha järgse ja õpilaskodu asukoha järgse maavanema nõusolekuga[8].

Koolide ülesanne on teha vähemalt kord poolaastas koostöös õpilase elukoha järgse valla- või linnavalitsuse sotsiaalabi ja -teenuseid korraldava struktuuriüksuse või ametiisikuga õpilaskodus loodud riiklikult toetatavale kohale vastu võetud õpilase puhul kokkuvõte õppimis- ja elamistingimuste ning tugitegevuste mõjust õpilase arengule ning pere toimetulekule, mille alusel antakse hinnang edasisele teenuste ja abi osutamise vajadusele õpilaskodus.[9]

**Raha hulk ja selle saajad**

Riigieelarves nähakse ette sihtotstarbelised eraldised valla- ja linnaeelarvetele õpilaskodudega seotud kulude katmiseks. Riigieelarve eraldis võimaldab õpilastele õpilaskodus elamise vaid kooliperioodi ajal, septembrist juunini ehk kümne kuu jooksul aastas. Toetuse summa ühe õpilase kohta ei tohi olla väiksem kui eelmisel aastal määratud toetus.[10] Nii 2003. kui ka 2004. aastal eraldati õpilaskodude kulude katteks riigieelarvest **18 miljonit krooni**.[11] 2003. aastal jaotus see summa 19, 2004. aastal 23 kooli vahel.

[6] Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, § 48 lg 1
[7] Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, § 48 lg 3
[8] Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, § 16′ lg 3 p 4
[9] Haridusministri 14.11.2002. a määrus nr 79 "Õpilaskodu töökorralduse alused", § 7 lg 2
[10] Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, § 44 lg 3′
[11] Seadused "2003. aasta riigieelarve" ja "2004. aasta riigieelarve"

**Tabel 1.** Riigieelarvest aastatel 2003-2004 õpilaskodude toetamiseks eraldatud summad koolide kaupa (tuhandetes kroonides)

| Maakond | Kool | Investeeringu-toetused | | Riiklikult toetatavad õpilaskodukohad (summa / kohtade arv) | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | 2003 | 2004 seisuga 01.09 | 2002/03 II pa | 2003/04 I pa | 2003/04 II pa | 2004/05 I pa |
| Harjumaa | Kuusalu Keskkool | 925 | 600 | | 84/14 | 126/14 | 112/14 |
| Hiiumaa | Kärdla Ühisgümnaasium | 1312 | 1350 | | | 63/7 | 48/6 |
| | Lauka Põhikool | | | | | 36/4 | 32/4 |
| Ida-Virumaa | Iisaku Gümnaasium | 700 | 600 | 60/10 | 120/20 | 171/19 | 160/20 |
| | Narva Paju Kool | 1000 | | | 42/14 | 126/14 | 112/14 |
| Jõgevamaa | Vaimastvere Põhikool | 1830 | 2150 | | | | 192/24 |
| | Adavere Põhikool | 743 | 795 | | | | 80/10 |
| | Voore Põhikool | 1020 | 525 | | | | 96/12 |
| Järvamaa | Järva-Jaani Keskkool | 500 | 50 | 60/10 | 90/15 | 135/15 | 120/15 |
| Läänemaa | Noarootsi Kool | 1101 | | | 96/16 | 144/16 | 128/16 |
| | Kasari Põhikool | | 415 | | | | 80/10 |
| Lääne-Virumaa | Väike-Maarja Gümnaasium | 2000 | 800 | | | | 176/22 |
| Põlvamaa | Viluste Põhikool | 400 | | | 108/18 | 162/18 | 144/18 |
| Pärnumaa | Tõstamaa Keskkool | 573 | | 180/30 | 180/30 | 270/30 | 240/30 |
| | Kilingi-Nõmme Gümnaasium | 600 | | | 24/4 | 54/6 | 40/5 |
| | Viira Kool | 700 | 1479 | | | | 120/15 |
| | Vändra Gümnaasium | | 1520 | | | | 40/5 |
| Raplamaa | Järvakandi Gümnaasium | 500 | | 60/10 | 60/10 | 90/10 | |
| | Vana-Vigala Põhikool | 400 | | | 60/10 | 81/9 | 120/15 |
| Saaremaa | Torgu Põhikool | 200 | 200 | | 48/8 | 72/8 | 72/9 |
| Valgamaa | Ala Põhikool | 950 | 100 | 60/10 | 120/20 | 180/20 | 144/18 |
| | Otepää Gümnaasium | | 2323 | | | | |
| Võrumaa | Krabi Põhikool | 524 | | 180/30 | 150/25 | 225/25 | 280/35 |
| **Kokku** | | **15 978** | **12 907** | **600/100** | **1182/204** | **1935/215** | **2536/317** |

Allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi andmed

2002/2003. õppeaastal oli õpilase pearaha suuruseks arvestuslikult 10 000 krooni (st 1000 krooni kuus; 10 kuud). 2003/2004. õppeaastal oli õpilase pearaha suuruseks 15 000 krooni ja 2004/2005. õppeaastal 20 000 krooni. Sellest summast kaetakse riiklikult toetatavatel kohtadel olevate laste arvuga proportsionaalses ulatuses õpilaskodu majandamiskulud, õpilaste toitlustamise kulud, õpilaskodu personalikulud ning vastavalt õpilaskodu võimalustele õpilase arengut toetavate tegevustega seotud kulud.

Ministeeriumi ametnike selgituste kohaselt oleks optimaalne, kui rühmas oleks 15 riiklikult toetataval kohal olevat õpilast, kuid sel juhul peaks ministeeriumi arvestuste kohaselt pearaha õpilase kohta aastas olema 27 131 krooni.

**Välisauditid ja siseaudit**

Riigikontroll ei ole varem otseselt õpilaskodudega seonduvat auditeerinud. Põgusalt on õpilaskodude temaatikat puudutatud Riigikontrolli auditis "Riiklike investeeringute planeerimine üldhariduskoolidele ja nende vahendite kasutamine".

Haridus- ja Teadusministeeriumi siseauditi osakond ei ole õpilaskodudele eraldise maksmist auditeerinud.

## Auditi iseloomustus

Auditeerimiseks valiti välja sellised koolid, mille õpilaskodud olid avatud enne 2004. aasta sügist. Võimaluse piires hõlmati koole, kuhu on tehtud investeeringuid. Auditiandmeid koguti viies omavalitsusüksuses – Kärdla (Kärdla Gümnaasium) ja Narva linnavalitsuses (Narva Paju Kool), Helme (Ala Põhikool), Järvakandi (Järvakandi Gümnaasium) ja Järva-Jaani (Järva-Jaani Keskkool) vallavalitsuses. Lisaks koguti andmeid ka Lauka ja Vaimastvere põhikoolist.

Haridus- ja Teadusministeeriumis vaadeldi omavalitsuste esitatud taotlusi toetuse saamiseks ning aruandeid toetuse kasutamise kohta, hinnati taotluste menetlemise ja otsustamisprotsesse ning analüüsiti eraldise määramise aluseks olevaid dokumente. Vastutavate isikutega korraldati vestlusi ja intervjuusid.

Omavalitsusüksustes hinnati rakendatavaid kontrolliprotseduure, eelkõige lepingute olemasolu raha eraldamisel. Auditeeriti ka ehitustööde tegemiseks ja sisustuse ostmiseks riigihangete korraldamist. Igas auditeeritud omavalitsuses vaadati kohapeal kuluarvestust ja koostöölepingu täitmist. Hinnati õpilaskodude tegevuse ja kulude kohta koostatud aruannete õigsust.

# 1. Eraldise menetlemine ministeeriumis

## 1.1. Eraldise planeerimine eelarves

Riigieelarve seadus sätestab, et ministeeriumi valitsemisala eelarve projekti koostamise tingimused ja projekti vormid, investeeringute kava koostamise korra ja selle vormid, tegevuskava vormid ning eelarve projekti esitamise tähtaja kehtestab iga eelarveaasta kohta rahandusminister.[12] Haridus- ja Teadusministeerium esitab Rahandusministeeriumi kehtestatud lähteandmete põhjal eelarve projekti[13]. Projektiga on hõlmatud seaduse alusel makstavad riiklikud eraldised ja toetused.

Haridus- ja Teadusministeerium ei olnud kehtestanud protseduurireegleid õpilaskodude projekti toetamiseks mõeldud eraldise menetlemise toiminguteks ega kriteeriume ja tingimusi eraldise suuruse määramiseks.

Omavalitsused esitasid ministeeriumile taotlused raha saamiseks. Investeeringutaotluste kogumaht oli 2003. aastal 25 miljonit ja 2004. aastal 21 miljonit krooni. Õpilaskodude toetamiseks oli riigieelarves mõlemal aastal ette nähtud 18 miljonit krooni. Investeeringutoetusteks kasutati sellest 2003. aastal 16 miljonit ja 2004. aastal 13 miljonit krooni ehk vastavalt 9 ja 8 miljonit vähem, kui omavalitsused soovisid. Riiklikult toetatavate kohtade taotlused suudeti rahuldada 100% ehk 2003. aastal 2 miljoni ja 2004. aastal 5 miljoni krooni ulatuses.

Haridusministri käskkirjaga[14] on kinnitatud õpilaskodude projektiga tegeleva töörühma töökord, millest tulenevalt vaatab töörühm omavalitsuste taotlused läbi ning esitab oma ettepanekud ministrile. Kuna ministeeriumil puudub taotluste hindamise ja läbivaatamise kord, jääb ebaselgeks, millest lähtutakse taotluste rahuldamisel ja raha eraldamisel.

**Õpilaskodu investeeringutoetuse taotluste esitamine**

Seaduse kohaselt[15] peab kooli omanik kooli asukoha järgse maavanemaga kooskõlastatult esitama Haridus- ja Teadusministeeriumile taotluse riiklikult toetatavate õpilaskohtade loomiseks. Ministeerium ei ole kinnitanud taotluse vormi ega esitamise tähtaega, kuna ministeeriumi ametnike selgituste kohaselt olevat neid nii vajaduse korral lihtsam muuta ja täiendada. Omavalitsus esitab õpilaskodu investeeringuprojekti ja riiklikult toetatavate kohtade toetuse taotluse koos seletuskirja ja eelkalkulatsiooniga, mis on kooskõlastatud nii maavanema kui ka koolijuhiga.

Ministeeriumi koduleheküljel on kirjas, et kohalikud omavalitsused, kes soovivad saada järgmisel eelarveaastal õpilaskodude projekti raames investeeringutoetust, peaksid vastavasisulise taotluse esitama vähemalt jooksva eelarveaasta lõpuks.

Auditeerimisel selgus, et osa taotlusi esitatakse puudustega, ministeerium nõuab nende täiendamist ja täpsustamist ning neil juhtudel on lõplikud taotlused esitatud hilinemisega. Näiteks Järva-Jaani Vallavalitsus esitas investeeringutoetuse taotluse õigel ajal, aga kuna selles esines puudusi, palus ministeerium taotlust täiendada, mistõttu ei esitatud lõplikku taotlust mitte aasta lõpus, vaid alles järgmise aasta alguses. Järvakandi Vallavalitsuse esitatud taotlusele ei olnud lisatud remonttööde eelkalkulatsiooni ja õpilaskodu sisustamiseks vajamineva inventari maksumust ning Narva Linnavalitsuse taotlusele ei olnud lisatud remonttööde eelarvet. Ministeerium võttis puudulikult täidetud taotlused vastu ja hiljem on mõlema poole kinnitatud tegevuskavas vajaminevate remonttööde ja sisustuse loetelu toodud.

---

[12] Riigieelarve seadus, § 10 lg 7
[13] Rahandusministri 06.05.2002. a määrus nr 63 "Ministeeriumi ja tema valitsemisala 2003. aasta eelarve projekti koostamise tingimused, projekti vormid, tegevuskava ja investeeringute kava koostamise kord ning eelarve projekti esitamise tähtaeg", § 5 lg-d 1–3
[14] Haridusministri 08.08.2002. a käskkiri nr 900
[15] Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, § 16′ lg 2

Riigikontroll leiab, et kohalike omavalitsuste ja õpilaskodude võrdse kohtlemise eesmärgil peaksid olema kinnitatud tähtajad taotluste esitamiseks.

**Õpilaskodus riiklikult toetatavate kohtade taotlused**

Riiklikult toetatavatel kohtadel olevate õpilaste arv kinnitatakse kaks korda õppeaastas ning Haridus- ja Teadusministeeriumile taotluste esitamise tähtajad on 31. august (I poolaasta) ja 31. detsember (II poolaasta).

Auditeerimisel selgus, et tähtajaga 31.12.2003. a esitati kolm ja tähtajaga 31.08.2004. a kuus taotlust hilinemisega. Koolijuhtide selgituste kohaselt toimuvad õppeaasta alguses muutused ja seetõttu on otstarbekam esitada taotlused hiljem.

Ministeeriumi ametnikud on nõus, et taotluste esitamise tähtaega tuleb muuta.

## 1.2. Raha jaotamine omavalitsustele

**Õpilaskodude loomise vajaduse uuringud**

Õpilaskodule riigi poolt antava rahasumma suurus määratakse kindlaks igal aastal riigieelarves.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus ega ministri määrus[16] ei sätesta, milliste kriteeriumide alusel peab ministeerium eraldama valla- ja linnavalitsustele raha õpilaskodu loomise ja selle kulude katteks.

Ministeerium pole kehtestanud kirjalikke protseduurireegleid õpilaskodude vajaduse uuringute korraldamiseks. Samas, 2002. aasta märtsis pöördus haridus- ja teadusminister maavanemate poole kirjaga, kus palus õpilaskodu kontseptsiooni arendamiseks, edasiste kavade täpsustamiseks ja riigi toe ulatuse kindlaks määramiseks esialgset informatsiooni. Maavalitsuste haridusosakondade hinnangul vajaks orienteeruvalt 1,3% põhikoolide õppuritest õpilaskodu teenust põhjusel, et nende hariduse omandamine on sotsiaalsetel põhjustel takistatud.

2003. aasta sügisel (kui osa riiklikult toetatavate kohtadega õpilaskodusid oli aasta töötanud) tellis ministeerium uuringu "Õpilaskodud, nende moodustamise ja funktsioneerimisega seotud probleemid" Anne Tikolt TPÜ-st. Eesmärgiks oli saada ülevaade juba loodud õpilaskodudest, nende komplekteerimise põhimõtetest, kaadrist, õpilaskodude töö käigus tekkinud probleemidest. Samuti sellest, kas õpilaskodud täidavad oma funktsiooni kodu toetajana, lapse huvide kaitsjana. Uuringu järeldus oli, et õpilaskodu on kahtlemata oluline ja vajalik institutsioon, mis on toeks lapsele, kelle kodu ei suuda või ei soovi tagada lapsele turvalist ja soodsat keskkonda, lapsele, kelle peres on probleeme.

2004. aastal tellis Haridus- ja Teadusministeerium uuringu "Õpilaskodud kui sotsiaalsed institutsioonid, nende struktuur ja sotsiaalne efektiivsus", mille eesmärgiks on teada saada, kas õpilaskodu tõepoolest soodustab õpilase kooliskäimist (üks projekti eesmärke!), õppimist ja toimetulekut paremini kui kodu. Samuti on oluline välja selgitada, kas õpilaskodus on tegureid, mis takistavad õpilase kooliskäimist, õppimist ja toimetulekut. Uuringu tulemusi ei olnud auditi ajaks veel üle antud.

**Eraldise määramine ja maksmine omavalitsustele**

Riigikontroll leiab, et eraldise määramiseks omavalitsustele peaks ministeerium olema kehtestanud ühtsed reeglid. Ministeerium on tingimusi ja kriteeriume raha eraldamiseks omavalitsustele välja töötanud, kuid need on jäänud kinnitamata. Muu hulgas on kinnitamata korra alusel lisaks taotlusele vaja ka näiteks maavanema ekspertgrupi seisukohta kooli arenguperspektiivide osas ning seose näitamist maakonna hariduse arengukava ja investeeringuplaanidega. Tegelikult mingeid lisasid

[16] Haridus- ja teaduministri 14.11.2002 määrus nr 79 "Õpilaskodud töökorralduse alused"

taotlustele ei ole nõutud. Auditi käigus teatasid ministeeriumi ametnikud, et plaanis on esitada Riigikogule ettepanek muuta põhikooli- ja gümnaasiumiseadust nii, et edaspidi kehtestaks haridus- ja teadusminister õpilaskodutoetuse taotlemise, jaotamise ning kasutamise tingimused ja korra ning toetuse jaotuse koolipidajate kaupa.

Kärdla Linnavalitsuse esitatud taotluses on märgitud, et õpilaskodu rekonstrueerimiseks kavandatakse kulutada 2003. aasta riigieelarvest 1,5 miljonit krooni ja kohaliku omavalitsuse allikatest 50 000 krooni ning 2004. aasta riigieelarvest miljon krooni ja kohaliku omavalitsuse eelarvest 300 000 krooni. Taotlusele lisati restaureerimistööde eelarve ja õpilaskodu sisustamiseks vaja mineva inventari maksumus. Ministri kirjaga[17] teatati Hiiu Maavalitsusele, et nende ettepanek on toetada 2003. aastal õpilaskodude projekti miljonikroonise investeeringutoetusega. Samas eraldati ministri käskkirjade alusel linnavalitsusele investeeringuteks 2003. aastal 1,3 ja 2004. aastal 1,4 miljonit krooni.

2003/2004. õppeaasta õpilaste arvuks õpilaskodus prognoositi 50, nendest riiklikult toetatavatel kohtadel 20 õpilast. Tegelikult on õpilaskodus 2004/2005. õppeaastal ainult 16 õpilast, nendest 4 riiklikult toetatavatel kohtadel. Samas määras ja eraldas ministeerium raha riiklikult toetatavatel kohtadel 6 õpilasele.

Jõgeva Vallavalitsus esitas ministeeriumile 2004/2005. õppeaasta I poolaastaks õpilaskodu riiklikult toetatavate kohtade taotluse, milles palus võimaldada õpilaskodus 24 riiklikult toetatavat kohta, ja ministeerium on selle raha ka eraldanud. Auditeerimisel selgus, et Vaimastvere Põhikooli õpilaskodus on tegelikult 16 õpilast.

Haridus- ja teadusministri käskkirjaga[18] eraldati Kõrgessaare vallale Lauka Põhikooli õpilaskodu investeeringuteks 600 000 krooni. Ministri käskkirjaga[19] Lauka Põhikoolile õpilaskodu moodustamiseks eraldatud raha suunati Kärdla linnale, kus oli Kärdla Ühisgümnaasiumi juurde ehitatud õpilaskodu. Seega, Lauka Põhikooli juurde õpilaskodu tegelikult ei loodud.

Auditeerimisel selgus, et lepingu kohaselt[20] võimaldab Kõpu internaatkool (riigikool) Lauka Põhikooli neljale õpilasele õpilaskodu teenust valla taotluse alusel vabade internaadikohtade olemasolu korral, tagades teenust vajavatele lastele majutamise, toitlustamise, järelevalve. Samas võib määruse kohaselt[21] õpilaskodu paikneda koolihoones või koolihoone vahetus läheduses asuvas hoones. Määrus ei näe sellist võimalust ette, et riigikool võib rentida oma ruumid teise kooli õpilaste õpilaskodu ruumideks. Kõpu internaatkooli direktori selgituse kohaselt käivad kõik neli õpilast Lauka Põhikoolis ja elavad Kõpu internaatkoolis. Seega puudus ministeeriumil üldse põhjendus 68 tuh krooni eraldamiseks Kõrgessaare vallale.

Järvakandi Vallavalitsuse esitatud taotluses on märgitud, et õpilaskodu remonditöödeks ja sisustamiseks kavandatakse kulutada 2003. aasta riigieelarvest 500 000 krooni. Ministeerium eraldas investeeringuteks 500 000 krooni ja toetas 10 õpilast riiklikult toetatavatel kohtadel.

2003/2004. õppeaasta õpilaste arvuks õpilaskodus prognoositi 20, nendest riiklikult toetatavatel kohtadel 10 õpilast. Tegelikult kasutas 2003/2004 õpilaskodu kõigest viis õpilast ning 2004/2005. õppeaasta I poolaastal mõnikord kaks õpilast. Riiklikult toetatavatel kohtadel pole mitte ühtegi õpilast.

Ala Põhikool küsis 29.10.2003. a kirjaga investeeringuteks juurde 100 000 krooni, kuna õpilaskodu rajamine olevat läinud kallimaks ning 20 õpilase asemel sooviti vastu võtta 30 õpilast. Ministeeriumiga sõlmitud lepingu alusel on investeeringuteks 100 000 krooni küll juurde planeeritud, kuid riigi finantseeritavate kohtade arv on ikka 20.

---

[17] Haridusministri 18.02.2003. a kiri nr 3.1-4/939
[18] Haridus- ja teadusministri 31.03.2003. a käskkiri nr 273
[19] Haridus- ja teadusministri 09.05.2003. a käskkiri nr 344
[20] Kõpu internaatkooli ja Kõrgessaare valla vaheline leping nr 13 (05.01.2004. a)
[21] Haridusministri 14.11.2002. a määrus nr 79 "Õpilaskodu töökorralduse alused", § 2 lg-d 1-2

Kuna eraldise määramise ja maksmise kord puudub, jääb ebaselgeks, millest lähtutakse taotluste rahuldamisel ja raha eraldamisel. Seega pole võimalik hinnata riigi eraldise suuruse määramise ja maksmise õigsust. Kuigi esialgu planeeriti rajada õpilaskodu igasse maakonda, on praeguseks kujunenud olukord, kus näiteks Pärnumaal on neli õpilaskodu, kuid Tartumaal ei ole ühtegi.

Riigikontroll leiab, et õpilaskodude võrku ei arendata süsteemselt ning õpilaskodude arvu, asukoha ja õpilaste arvu määramise aluseks olevad analüüsid pole piisavad.

Ministeeriumi ametnike selgituste kohaselt on enne õpilaskodude projekti osas suuremate otsuste tegemist vaja välja selgitada juba olemasolevate ja toimivate õpilaskodude efektiivsus ja puudujäägid, st õppida senistest kogemustest. Peagi lõppeva uuringu tulemusi kasutades kavandatakse teha õpilaskodude projektis vajalikud muudatused.

**Riigi finantseerimise ulatus**

Õpilaskodude rajamisel või rekonstrueerimisel pole määratud omavalitsuse rahalist osalust. Auditeerimisel selgus, et riigi osalus õpilaskodu rajamisel või rekonstrueerimisel moodustas

- Järva-Jaani Keskkooli õpilaskodus 89%;
- Järvakandi Gümnaasiumi õpilaskodus 99,9%;
- Narva Paju Kooli õpilaskodus 100%;
- Ala Põhikooli õpilaskodus 77%;
- Kärdla Ühisgümnaasiumi õpilaskodus 87%.

Auditeerimisel selgus, et Järvakandi Gümnaasiumi õpilaskodus pole 2004/2005. õppeaastal ühtegi õpilast. Seega võib väita, et ministeerium pole suutnud tagada, et raha suunatakse ainult neile õpilaskodudele, mille tegevus on ka kaugemas perspektiivis kindlustatud.

## 1.3. Järelevalve korraldus

Koostöölepingu alusel raha saav omavalitsusüksus on kohustatud esitama ministeeriumile hiljemalt 15. jaanuariks ja mõned ka 15. juuniks vormikohase aruande aasta sisulise tegevuse ja kuluaruande toetuse kasutamise kohta. Kantsleri kirjaga[22] tühistati kuuele vallale nõue aruande esitamise kohta 15. juuniks ja asendati 15. jaanuar 15. veebruariga. Riigikontroll leiab, et kui ministeerium eraldab õpilaskodude riiklikult toetatavatele kohtadele raha kaks korda aastas, siis peaks ka aruanded olema esitatud poolaastate kohta eraldi, mitte üks kord aastas nagu praegu.

Ministeerium pole ka aruande vormi kinnitanud, kuna ei pea seda otstarbekaks. See on siiski välja töötatud ning sinna tuleb märkida õpilaste üldarv ja riiklikult toetatavate kohtade arv õpilaskodus, küll aga ei nõuta puudujate arvu ega puudumiste ajavahemike näitamist. Seega ei ole aruandes kajastatud põhjusi, millest tingituna näitab kool teistsugust õpilaste arvu, kui on raha saamisel ette nähtud. Aruandest pole võimalik saada ülevaadet ka tegelikust õpilaste arvust kuude kaupa, mistõttu puudub ministeeriumil ülevaade riigieelarvest finantseeritavate õpilaste tegeliku arvu kohta (vt ka ptk 5).

Kärdla Linnavalitsus ja Kuusalu vald on investeeringuaruande esitanud ettenähtust kolm kuud, Varstu, Veriora ja Järva-Jaani vald kaks kuud ning Narva linn, Jõgeva, Noarootsi, Vigala, Saare vald kuu aega hiljem. Helme Vallavalitsusel oli üks aruanne esitamata ning ministeerium pole aruande esitamist ka nõudnud. Seega võib väita, et ministeerium ei teosta aruannete õigeaegse esitamise üle kontrolli.

[22] Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsleri 04.06.2003. a kiri nr 3.1-3/3115

**Ettepanekud haridus- ja teadusministrile**

- Töötada välja ja kehtestada põhimõtted, mis tagaksid õpilaskodude rajamise ainult jätkusuutlike koolide juurde, õpilaskodude optimaalse suuruse ning eraldatava raha sihtotstarbelise kasutamise.
- Kehtestada eraldise määramise ja maksmise kord ning vastavad protseduurireeglid.
- Kinnitada taotluste ja aruannete vormid.
- Parandada oluliselt järelevalvet eraldise kasutamise üle – nõuda aruannete tähtaegset esitamist ning kontrollida üle neis toodu.
- Määrata kohalike omavalitsustega sõlmitavates lepingutes täpsemalt rakendatavad kontrolli-meetmed ja vajaduse korral kasutatavad sanktsioonid.

# 2. Koostöölepingud omavalitsustega ja nende täitmise jälgimine

**Lepingute vorm**

Õpilaskodusid puudutavates kehtivates regulatsioonides ei ole kirjas, et ministeerium peab valla- ja linnavalitsustega sõlmima lepingu, et tagada õpilaskodule eraldatud raha sihtotstarbeline kasutamine. Ministeerium pole kinnitanud lepingu sõlmimise nõuet ega seda, mil moel peaks leping olema sõlmitud.

Ministeeriumi ja kohalike omavalitsuste vahel sõlmitud lepingud ei näe ette eraldi arvestuse pidamist riigieelarve eraldise kohta. Ükski auditeeritud kohalikest omavalitsustest eraldi kuluarvestust riigieelarvest saadud eraldise osas ka ei pea ning eraldi arvestuse pidamist ei reguleeri ei nende ega ka koolide raamatupidamise sise-eeskirjad. Samas nõuab seadus[23], et raamatupidamise sise-eeskiri peab reguleerima kõikide majandustehingute dokumenteerimist ja kirjendamist. Riigikontroll ei pea õigeks olukorda, kus riigieelarvelise eraldise kasutamist pole alati võimalik jälgida.

Koostöölepingutes on esitatud omavalitsustele erinevaid nõudeid. Juba käesoleva kontrolliaruande punktis 1.3 on märgitud, et ministeerium kohustas omavalitsusi esitama aruandeid erineval ajal, mis seadis nad ebavõrdsesse olukorda. Koostöölepingu kohaselt kohustub kohalik omavalitsus juhul, kui ta ei esita aruandeid tähtaegselt, tasuma ministeeriumile 5000 krooni leppetrahvi 14 päeva jooksul alates ministeeriumi vastava nõude esitamisest. Auditeerimisel selgus, et 11 omavalitsust esitas auditeeritud perioodil aruandeid küll hilinemisega (või üldse mitte), kuid ministeerium pole ühelgi juhul nõuet esitanud ega 55 000 krooni leppetrahvi sisse nõudnud.

**Lepingute täitmine**

Auditeerimisel selgus, et mõnel juhul ei olnud täidetud lepingulisi kohustusi. Näiteks pidid ministeeriumi ja Kärdla Linnavalitsuse vahel sõlmitud lepingu kohaselt ehitustööd lõppema 31.08.2004. a, kuid lõppesid 20.09.2004. a, kusjuures linnavalitsuse ja ehitaja vahel sõlmitud lepingu kohaselt oleksid need pidanud lõppema juba 30.07.2004. a.

Helme Vallavalitsuse ja ministeeriumi vahel sõlmitud koostöölepingu järgi[24] oli ehitustööde teostamise tähtaeg 15.10.2003. Vaatamata sellele määras vallavalitsus ehitajaga sõlmitud lepingus ehitustööde lõpptähtajaks 01.11.2003. a ehk ministeeriumiga sõlmitud lepingust 15 päeva hilisema aja.

Riigieelarves nähakse ette eraldised, et toetada õpilaskoduga seotud kulude katmist.[25] Eirates seaduse nõuet, eraldas aga ministeerium raha Järvakandi Gümnaasiumi köögiploki renoveerimiseks, mis asub õpilaskodu hoones. Järvakandi Vallavalitsus maksis OÜ-le GrugeMann köögiploki renoveerimise eest 22 000 krooni.

Koostöölepingu kohaselt kohustuvad kohalikud omavalitsused kasutama neile eraldatud toetust kooskõlas tegevuskavaga, mis on vormistatud lepingu lisana, kusjuures lepingu ja/või selle lisade muutmine ja/või täiendamine toimub ainult ministeeriumi ja kohaliku omavalitsuse kirjalikul kokkuleppel. Sageli pole kohalikud omavalitsused aga muudatusi ministeeriumiga kooskõlastanud.

Kuna ehitustööde teostamisel ja sisustuse muretsemisel toimunud muutused ei olnud ministeeriumiga kooskõlastatud, on kokkulepituga vastuolus kasutatud kokku 68 500 krooni.

Narva Linnavalitsusega sõlmitud lepingus oli 27 500 krooni ette nähtud mööbli soetamiseks, kuid selle eest osteti muud kaupa (kodutehnikat ja tekstiili).

---

[23] Raamatupidamise seadus, § 11 lg 1
[24] Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Helme Vallavalitsuse vahel 14.11.2002. a sõlmitud koostöölepingu nr 10-10/822 lisa 2
[25] Seadused "2003. aasta riigieelarve" ja "2004. aasta riigieelarve", osa 6 jagu 2

Järva-Jaani Vallavalitsus maksis õpilaskodu ehitustööde eest 380 000 krooni, mis kattub tegevuskavas ette nähtud summaga**.** Samas ei ühti tegevuskavas ettenähtud summad erinevate remonditööde liikide osas sellega, mis on tegelikult tehtud. Näiteks nähti tegevuskavas palliväljaku korrastamiseks ette 56 000 krooni, tegelikult kulutati selleks 89 000 krooni ehk ettenähtust 33 000 krooni rohkem. 8000 krooni kulutati õpilaskodu korrashoiuks ja koristamiseks, kuigi tegevuskavas ei olnud selleks raha ette nähtud.

Ministeerium ei ole kontrollinud ega nõudnud lepinguliste kohustuste täitmist kohalikes omavalitsustes ega ole rakendanud nende mittetäitmise korral sanktsioone. Ka maavalitsused ei ole riigieelarvest õpilaskodudele eraldatud raha kasutamise üle järelevalvet teostanud.

Koostöölepingust tulenevate kohustuste täitmiseks kohustub ministeerium 24 päeva jooksul pärast lepingu lisa (tegevuskava) allkirjastamist kandma eraldatud raha omavalitsustele üle. Auditeerimisel selgus, et ministeerium polnud võetud kohustusi nõuetekohaselt täitnud. Näiteks 2004. aasta sügisel kanti raha kõikidele omavalitsustele üle hilinemisega (10–15 päeva).

**Ettepanekud haridus- ja teadusministrile**

- Rakendada aruannete mittetähtaegse esitamise korral lepingus ettenähtud sanktsioone (leppetrahve).
- Vaadata läbi ning nõuda kohalikelt omavalitsustel tagasi summad, mida ei ole kasutatud vastavalt lepingus ettenähtule ning mille puhul pole muudatusi ettenähtud korras ministeeriumiga kooskõlastatud.
- Näha kohalike omavalitsustega sõlmitavates lepingutes ette nõue, et eraldise saaja peab oma raamatupidamises eraldise kasutamise kohta sisse seadma eraldi arvestuse.

# 3. Riiklikult toetatavale kohale õpilase vastuvõtmine

Seaduse kohaselt[26] märgitakse valla- või linnavalitsuse sotsiaalabi ja -teenuseid korraldava struktuuriüksuse või ametiisiku põhjendatud taotluses lapse paigutamiseks õpilaskodusse järgmised andmed:

- tähtaeg, mille jooksul õpilasele õpilaskodus elamine tuleb võimaldada;
- puudused õpilase hooldamisel ja kasvatamisel või muud asjaolud, mis takistavad õpilasel koolikohustuse täitmist;
- õpilase ja vanemate (eestkostja, hooldaja) suhtes kasutusele võetud muud sotsiaalhoolekandelised abinõud koos põhjendusega, miks need ei ole osutunud küllaldaseks või nende kasutamine ei ole võimalik;
- õpilasele ja vanematele (eestkostjale, hooldajale) õpilase õpilaskodus viibimise ajal osutatava abi liigid ja ulatus.

Auditeerimisel selgus, et seaduse nõudeid eirates puudusid Kärdla Linnavalitsuse, Järva-Jaani ja Helme Vallavalitsuse auditeeritud koolides andmed, milliseid sotsiaalhoolekandelisi abinõusid on võetud kasutusele õpilase ja tema vanemate suhtes või miks nende kasutamine ei ole enam võimalik. Samuti ei olnud märgitud, millised on õpilasele ja tema vanematele osutatava abi liigid ja ulatus.

Rikkudes eelnimetatud seadusesätet, ei olnud sotsiaalabi ja -teenuseid korraldava struktuuriüksuse või ametiisiku põhjendatud taotlusi esitatud Järvakandi Valla- ja Narva Linnavalitsusele kuuluvatele koolidele. Koolide direktorid olid võtnud õpilased õpilaskodusse riiklikult toetatavale kohale ainult õpilase vanema taotluse alusel, et tagada õpilaste koolikohustuse täitmine.

Helme ja Järva-Jaani Vallavalitsuste koolidele esitatud mõnedel taotlustel ei ole märgitud tähtaega, mille jooksul õpilasele õpilaskodus elamine tuleb võimaldada.

Juhul kui õpilased on õpilaskodusse suunanud Järva Maavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna nõustamiskomisjon, ei ole samuti nõutud taotluse esitamist, kuigi seadus sellist võimalust ette ei näe.

Taotlustes on kirjas, et vanemlik hoolitsus ja järelevalve puudub ning vanematel puuduvad igapäevaseks toimetulekuks vajalikud oskused. Kõikidele lastele, kellele kohta taotleti, on võimaldatud riiklikud kohad õpilaskodus. Samas ei ole pensioniametile tehtud ettepanekut vähendada lapsega seotud toetuste maksmist vanematele, kuigi lapse õpilaskodus viibimise ajal ei ole vanematel lapsega seotud kulutusi. Omavalitsuse ja kooli töötajate selgituste kohaselt esineb selliste ettepanekute tegemisel risk, et vanemad ei kirjuta siis taotlust lapse vastuvõtmiseks õpilaskodusse ja seega jääksid koolikohustuse täitmisel esinevad probleemid lahendamata.

Auditeerimisel selgus, et õpilaskodu päevikus on tehtud märkmed õpilaste kohta, kuid õpilaskodus olevate laste kohta oli arengumapp koostatud ainult üksikutel juhtudel. Üldine kokkuvõte ja hinnang pere toimetulekule ja õpilase arengule, mis tuli koostada koos sotsiaalabi ja -teenuseid korraldava struktuuriüksuse või ametiisikuga, puudus.

Seega ei ole koolid koostöös õpilase elukoha järgse valla- või linnavalitsuse sotsiaalabi ja -teenuseid korraldava struktuuriüksuse või ametiisikuga täitnud seaduses toodud nõudeid.

[26] Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, § 16′ lg 4

**Ettepanekud haridus- ja teadusministrile**

- Tagada, et enne õpilase vastuvõtmist riiklikult toetatavale kohale oleksid koolile esitatud kõik seaduses nõutud alusdokumendid.
- Võtta koos sotsiaalministriga seisukoht õpilaskodudes elavate õpilaste vanematele lapsega seotud toetuste maksmise osas.

# 4. Riiklikult toetatavatel kohtadel olevatele õpilastele pearaha maksmine

Õigusaktides puuduvad sätted, kuidas toimida, kui taotletud õpilaskohtade arv ei ühti hiljem tegeliku õpilaste arvuga õpilaskodus. Samuti pole sätestatud, kuidas toimida, kui tekivad ajavahemikud, mille jooksul hiljem õpilaskodusse tagasi pöörduvad õpilased ei viibi õpilaskodus.

Kuna pearaha määramise protsess pole küllaldaselt reglementeeritud ja dokumenteeritud, ei saa välistada, et riiklikult toetatavatele kohtadele raha eraldamine toimub piisava analüüsi ja põhjenduseta.

Auditeerimisel selgus, et Helme Vallavalitsusele eraldati raha riigieelarvest 2003/2004. õppeaastal riiklikult toetatavatel kohtadel olevale 20 õpilasele kokku 300 000 krooni. Õpilaskodu kasvatusrühma päeviku andmetel oli tegelikult õpilaskodus riiklikult toetatavatel kohtadel iga kuu kolm õpilast vähem (septembris koguni 7 õpilast vähem). Samal ajal on ministeeriumile esitatud aruandes näidatud õpilaste üldarv riiklikult toetatavatel kohtadel 20. Ministeerium ei teadnud, et tegelikult oli õpilaskodus õpilasi vähem. Seoses õpilaste väiksema arvuga maksti ettenähtust rohkem 24 000 krooni.

Vaatamata sellele, et riigieelarvest eraldati Helme vallale raha 20 õpilasele, võeti õpilaskodusse riiklikult toetatavatele kohtadele 2003/2004. õppeaasta II poolaastal alates märtsist 24 õpilast. Arvestades, et 2004. aasta jaanuarist maini viibis kasvatusrühma päeviku andmetel õpilaskodus iga kuu neli kuni kaheksa õpilast vähem, oli võimalik kõik II poolaasta kulud katta riigieelarvest saadud rahaga. Seoses õpilaste väiksema arvuga maksti ettenähtust rohkem 46 500 krooni. Seega eraldati Helme Vallavalitsuse õpilaskodule aasta jooksul ettenähtust rohkem kokku 70 500 krooni.

Valga maavanema kohusetäitja teatas oma kirjas Tõrva Linna- ja Helme Vallavalitsusele, et kooli õpilaskodus on riiklikult toetatavad kohad täidetud ja maavalitsus ei saa rahuldada nende kahe kohaliku omavalitsuse kolme taotlust, ning andis nõusoleku õpilaste vastuvõtmiseks õpilaskodusse juhul, kui õpilaskoduga seonduvad kulud katavad Tõrva Linna- ja Helme Vallavalitsus oma rahast. Vaatamata sellele, et tasumise küsimused jäid lahendamata ja omavalitsused raha ei maksnud, võeti kolm õpilast õpilaskodusse. Eirates maavanema kirjas toodut, kaeti õpilaskodusse võetud kolme õpilase kulud riigieelarvest saadud rahaga.

Jõgeva vallale eraldati raha riigieelarvest 2004/2005. õppeaasta I poolaastaks riiklikult toetatavatel kohtadel olevale 24 õpilasele kokku 192 000 krooni. Vaimastvere Põhikooli direktori selgituste kohaselt alustas õpilaskodu tööd 01.11.2004. a ehk ettenähtust kaks kuud hiljem ja riiklikult toetatavatel kohtadel oli 16 õpilast ehk 8 õpilast ettenähtust vähem. Seega on koolile eraldatud 2004/2005. õppeaasta I poolaastaks 128 000 krooni rohkem.

Ka kõikides teistes auditeeritud koolides oli kasvatusrühma päeviku andmetel osa õpilasi kuude kaupa puudunud. Osa õpilastest olid haiged, osa kadunud, osa puudus sotsiaalsete probleemide tõttu. Riigikontroll analüüsis päevikute andmeid ning arvutas puudutud kuude põhjal välja, et nende õpilaste eest, kes olid küll nimekirjas, kuid tegelikult erinevatel põhjustel õpilaskodus ei viibinud, oli ministeerium kohalikele omavalitsustele maksnud rohkem kokku 351 500 krooni.

Koolijuhtide selgituste kohaselt on kindlaks määramata, mis põhjusel ja mis ajast tuleb õpilased puudumise korral õpilaskodu nimekirjast välja arvata.

Ministeerium pole omavalitsuste õpilaskodu riiklikult toetatavatele kohtadele eraldatud toetuse kasutamise aruandeid kontrollinud ega esitanud omavalitsustele ka nõuet raha tagastamiseks. Ministeeriumil puudub lisaks seisukoht õpilaskodule eraldatud raha kasutamise osas, kui õpilaskodus on osa kohti täitmata või kui õpilane viibib õpilaskodus ainult osa ettenähtud ajast.

**Ettepanekud haridus- ja teadusministrile**

- Töötada välja ning kehtestada täpsemad reeglid õpilaskodus viibivate õpilaste pearaha maksmiseks, nähes ette kohaliku omavalitsuse (kooli) kohustuse teatada õpilaste väiksemast arvust. Samuti reguleerida, millistel juhtudel arvatakse õpilane õpilaskodu nimekirjast välja ning lõpetatakse pearaha maksmine.

- Vaadata läbi ning otsustada pearaha tagasinõudmine kohalikelt omavalitsustelt, kui õpilaskodus on olnud ettenähtust vähem õpilasi.

# 5. Riigihanked

Alates 01.01.2004. a kehtiva riigihangete seaduse redaktsiooni kohaselt[27] on 2 miljonit krooni ja üle selle maksvate ehitustööde tellimise korral (kuni 01.01.2004. a kehtinud redaktsiooni kohaselt 500 000 krooni ja üle selle) valla- ja linnavalitsuse ülesanne korraldada avalik konkurss ehitaja valimiseks õpilaskodu rajamiseks.

Kärdla Linnavalitsus korraldas aastatel 2003-2004 väljakuulutamiseta läbirääkimistega pakkumismenetlusega riigihanke ehitaja leidmiseks hoone õpilaskoduks rekonstrueerimiseks[28]. Kuni 2004. aastani kehtinud riigihangete seaduse[29] redaktsiooni kohaselt võis ostja kasutada väljakuulutamiseta läbirääkimistega pakkumismenetlust, kui ehitustööde tellimise korral oli riigihanke eeldatavaks maksumuseks aasta arvestuses koos käibemaksuga kuni 2 miljonit krooni. Linnavalitsuse ametnike selgituste kohaselt lähtusid nad riigihanget korraldades sellest sättest. Kuna rekonstrueerimistööde kogumaht on 2,7 miljonit krooni, ei saa Riigikontroll lugeda põhjendatuks ametnike väidet, justkui oleks riigihanke eeldatav maht olnud alla 2 miljoni krooni.

Riigikontroll leiab, et riigihanke eeldatavaks mahuks ei tule lugeda mitte ühe lepingu või ühe etapi töömahtu, vaid ehituse mahtu kokku. Ehitaja leidmiseks korraldatud väljakuulutamiseta läbirääkimistega pakkumismenetluse kasutamine ei olnud antud juhul põhjendatud. Väljakuulutamiseta pakkumismenetluse kasutamisel esineb risk, et on välistatud võimalus leida ehitajad, kes pakuvad ehitustööde tegemiseks kõige soodsamaid tingimusi.

Kärdla Linnavalitsuse linnavara peaspetsialisti selgituse kohaselt loeb linnavalitsus põhjendatuks hanke korraldamisel väljakuulutamiseta läbirääkimistega pakkumismenetluse kasutamist, kuna ei olnud teada, millal või kui suures ulatuses tuleb järgmine rahastamine, ning puudus hoone rekonstrueerimistööde tervikprojekt. Tulevikus korraldatavate hankekonkursside korral püüab linnavalitsus eelnevalt täpsustada rahastamisgraafiku, et hankemenetluses lähtuda seaduse nõuetest.

Nende ehitustööde riigihangete korral, milleks raha hankelepingu sõlmimisel on olemas ainult osaliselt, võib sõlmida riigihanke objekti kohta raamlepingu[30]. Õpilaskodu II ja III korruse projekteerimiseks oli leping sõlmitud 26.03.2003. a ning juba siis oli teada, et rekonstrueerimistööd toimuvad terves hoones ning ministeeriumile esitatud investeeringute taotlusele lisatud eelarves oli märgitud tööde maksumuseks 2,6 miljonit krooni.

Eirates riigihangete seaduse sätet, ei ole Narva Linnavalitsus (Paju Kool) mööbli soetamiseks riigihankekonkurssi korraldanud. Narva Paju Kool sõlmis lepingu Virelton OÜ-ga mööbli soetamiseks maksumusega 92 000 krooni[31]. Tegelikult osteti eelnimetatud osaühingult mööblit 123 tuhande krooni eest.

Ministeeriumi investeeringuprojekti taotlusvormis on ette nähtud, et omavalitsused peavad lisama infot riigihangete korraldamise kohta, kuid seda pole enamasti tehtud ning ministeerium ei ole seda kohalikelt omavalitsustelt ka nõudnud.

**Ettepanekud haridus- ja teadusministrile**

- Raha eraldamisel investeeringuteks nõuda omavalitsustelt infot riigihangete korraldamise kohta ja aruannete saamisel jälgida, et hanked oleksid ka korraldatud.
- Näha lepingutes ette, et juhtudel, mil tulenevalt hanke maksumusest pidanuks korraldama riigihankemenetluse, kuid seda ei tehtud, on ministeeriumil õigus eraldis tagasi nõuda.

[27] Riigihangete seadus, § 2 lg 7 p 2
[28] Linnavalitsuse 18.06.2003. a korraldus nr 225
[29] Riigihangete seadus, § 57 lg 1 p 13

# 6. Õpilaskodu ruumide kasutamine

Kehtivates regulatsioonides puuduvad sätted, kuidas toimida juhul, kui õpilaskodu olemasolevaid ruume pole võimalik täielikult kasutada. Kärdla Linnavalitsus kinnitas oma korraldusega[32] õpilaskodu majutuse üürihinnad õpilasgruppidele ja laagritele.

Raamatupidamise andmetel saadi 2004. aasta veebruarist augustini õppekavavälisest tegevusest tulu 52 000 krooni. Saadud täiendavast tulust kaeti õpilaskodu kulusid.

Kuna õpilaskodu loomiseks saadud investeeringuraha oli eraldatud riigieelarvest, leiab Riigikontroll, et ministeeriumi ja omavalitsuse vahel sõlmitud leping peaks reguleerima ka võimalusi kasutada õpilaskodu ruume täiendava tulu teenimiseks.

**Ettepanek haridus- ja teadusministrile**

- Otsustada, mis juhul võib riigi eraldatud investeeringutest ehitatud õpilaskodu kasutada tulu teenimiseks, ning näha vastavad reeglid ette kohalike omavalitsustega sõlmitavates lepingutes.

[30] Riigihangete seadus, § 13 lg 2 ja 3
[31] Narva Paju kooli ja Virelton OÜ vahel 26.09.2003. a sõlmitud leping nr 17/03
[32] Kärdla Linnavalitsuse 13.05.2004. a korraldus nr 149

# 7. Koolitusraha kasutamine

Aastatel 2003-2004 eraldati koolituste korraldamiseks õpilaskodude õpilastele ja personalile vastavalt 240 000 ja 144 000 krooni.

**Tabel 2.** Omavalitsusüksustele eraldatud ja koolituseks kulutatud raha (kroonides)

| Maakond | Kool | 2003 | 2004 |
|---|---|---|---|
| Harjumaa | Kuusalu Keskkool | 60 000 | |
| Hiiumaa | Kärdla Ühisgümnaasium | 120 000 | |
| Läänemaa | Noarootsi Kool | | 93 000 |
| Võrumaa | Krabi Põhikool | 60 000 | 51 000 |

Allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi andmed

2003. aastal toimus **Krabis** ja **Kuusalus** riiklikult toetatavatel kohtadel õpilastega seotud probleemide uurimine ja neist kokkuvõtte tegemine (edasise koolitusvajaduse ja oodatava abi täpsustamiseks). Mõlemas õpilaskodus korraldati õpilastele grupitöö meetodil praktiline koolitus valikute tegemisest ja vastutuse võtmisest tehtud valikute osas, enesehinnangu tõstmisest, suhtlemistreening.

2004. aastal organiseeris **Noarootsi Kool** neljapäevase koolituse õpilaskodude kasvatajatele. Osales 25 kasvatajat.

**Krabi Põhikool** korraldas koostöös Saksamaa Nordrhein-Westfahleni liidumaa spetsialistidega õpilaskodude kasvatajatele ja koolide juhatajatele viiepäevase jätkukoolituse. Tutvuti Saksamaa ja Hollandi noorteabisüsteemiga.

Haridusministri käskkirjaga[33] eraldati **Kärdla Linnavalitsusele** koolituse korraldamiseks 120 000 krooni. Koolitus oli ette nähtud kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajatele ja õpilaskodude kasvatajatele. Kärdla Linnavalitsuse raamatupidamise andmetel kanti raha üle Tartu Ülikoolile rahvusvahelise seminari "Õpilaskodud" korraldamiseks 11.–13.12.2003. a Tartus. Kärdla Linnavalitsuse ametnike selgituste kohaselt said ka nemad kutse, kuid ei saanud koolitusel osaleda.

Kuigi lepingu kohaselt[34] esitab linnavalitsus kuluaruande toetuse kasutamise kohta, puudus Kärdla Linnavalitsuses ülevaade neile eraldatud raha kasutamisest. Kuna seminari korraldaja esitas kulude aruande otse ministeeriumile, pole ministeerium linnavalitsuselt aruande esitamist ka nõudnud.

Riigikontroll leiab, et tuleks kindlaks määrata, kas ja milliseid koolitusi saab korraldada õpilaskodude projektile eraldatud rahast, ning ei pea õigeks, kui raha saanud omavalitsus kannab selle edasi konverentsi korraldajale, kes esitab ka aruande otse ministeeriumile.

**Ettepanek haridus- ja teadusministrile**

- Kui peetakse vajalikuks õpilaskodude projektile eraldatud raha kasutada ka koolituseks, töötada välja kord koolitusraha eraldamiseks ja kasutamiseks.

Jüri Kõrge
III auditiosakonna peakontrolör

[33] Haridusministri 17.11.2003. a käskkiri nr 1044
[34] Ministeeriumi ja linnavalitsuse vahel 05.06.2003. a sõlmitud koostööleping nr 10-10/499, p 3 alap 3.1.2

Haridus- ja teadusministri vastus

Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 TALLINN

Tnr.: 14.02.2005 nr 0511-2-7.1/05/247
Mnr.: 01.03.2005 nr 7.1-5/1388

**Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukohad Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule „Õpilaskodude projektile eraldatud raha kasutamine"**

Haridus- ja Teadusministeerium tänab Riigikontrolli auditi „Õpilaskodude projektile eraldatud raha kasutamine" koostajaid, kes on asjatundlikult käsitlenud õpilaste õpilaskodudesse suunamist, raha taotlemist, eraldamist ja toetuste kontrollimise korraldust.

Riigikontrolli auditi järeldused on valdavalt kokku langevad probleemidega, mida Haridus- ja Teadusministeerium on teadvustanud viimastel aastatel antud programmi raames ning mille lahendamisele on suunatud ka käesoleval aastal kavandatavad õigusaktide muudatused.

Kuna õpilaskodude auditis tõstatatud probleemid hõlmavad ka erinevaid ametkondi ja tasandeid puudutavaid küsimusi, on Haridus- ja Teadusministeeriumil kavas moodustada lähiajal ministeeriumide ja ametkondade vaheline töökomisjon õpilaskodude auditis tõstatatud probleemidele lahenduse leidmiseks. Töökomisjoni kaasatakse nii Sotsiaalministeeriumi kui ka Koolivõrgu Büroo ametnikud ja piirkondade peadirektorid, maavalitsuste ja kohalike omavalitsuste esindajad, koolide direktorid.

Läbi vaadanud kontrollaruande eelnõu „Õpilaskodude projektile eraldatud raha kasutamine", esitame alljärgnevad kommentaarid Riigikontrolli poolt tehtud järeldustele ja ettepanekutele.

**1)Töötada välja ja kehtestada põhimõtted, mis tagaksid õpilaskodude rajamise ainult jätkusuutlike koolide juurde, õpilaskodude optimaalse suuruse ning eraldatava raha sihtotstarbelise kasutamise.**

Haridus- ja Teadusministeerium on pidanud õigeks jätta õpilaskodude moodustamise otsustamine maakonna tasemele eesmärgiga, et antud tasemel tehtud otsused tagaksid piirkonna haridusvõrgu jätkusuutliku arengu. Kahjuks peab aga tõdema, et mitte kõigis piirkondades pole täie vastutustundega suhtutud õpilaskodu moodustamise otsusesse ning pole lähtutud otsuse tegemisel piirkonna hariduse arengukavast.
Haridus- ja Teadusministeeriumi Koolivõrgu Büroo koos piirkondade peadirektoritega on asunud analüüsima olemasolevate õpilaskodude võrku ja vastavate koolide jätkusuutlikkust. Analüüs valmib 31. aprilliks ning antud analüüsi tulemusi arvestatakse käesoleva aasta investeeringutoetuste jaotamisel.

**2) Kehtestada eraldise määramise ja maksmise kord ning vastavad protseduurireeglid, kinnitada taotluste ja aruannete vormid.**

- Kui peetakse vajalikuks õpilaskodude projektile eraldatud raha kasutada ka koolituseks, töötada välja kord koolitusraha eraldamiseks ja kasutamiseks.

Haridus- ja Teadusministeeriumil on kavas ette valmistada muudatused põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses, millega sätestatakse õiguslik alus õpilaskodudele sihtotstarbeliste eraldiste määramise ja maksmise korra väljatöötamiseks. (Oleme ettepaneku vastava muudatuse sätestamiseks esitanud Riigikogu



RIIGIKONTROLL
Kuupäev 03.03.05 Reg nr 0511-2-7.1/05/247-2

kultuurikomisjonile Riigikogu menetluses oleva eelnõu 488 SE II muudatusettepanekuna.) Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatusettepanekus on sätestatud, et õpilaskodutoetuse taotlemise, jaotamise ning kasutamise tingimused ja korra ning toetuse jaotuse koolide pidajate lõikes kehtestab haridus- ja teadusminister määrusega. Vastava määruse eelnõu väljatöötamiseks, sealhulgas ka taotluste ja aruannetevormide täpsustamiseks, moodustatakse töörühm. Määruse eelnõu valmib 2006. aasta jaanuariks.

**3) Määrata kohalike omavalitsustega sõlmitavates lepingutes täpsemalt kindlaks rakendatavad kontrollimeetmed ja vajaduse korral kasutatavad sanktsioonid.**

- Parandada oluliselt järelevalvet eraldise kasutamise üle – nõuda aruannete tähtaegset esitamist ning kontrollida üle neis toodu.
- Rakendada aruannete mittetähtaegse esitamise korral lepingus ettenähtud sanktsioone (leppetrahve).
- Näha kohalike omavalitsustega sõlmitavates lepingutes ette nõue, et eraldise saaja peab oma raamatupidamises eraldise kasutamise kohta sisse seadma eraldi arvestuse.
- Raha eraldamisel investeeringuteks nõuda omavalitsustelt infot riigihangete korraldamise kohta ja aruannete saamisel jälgida, et hanked oleksid ka korraldatud.

Haridus- ja Teadusministeerium nõustub Riigikontrolli ettepanekutega. Haridus- ja Teadusministeerium koos Koolivõrgu Bürooga täiendab käesoleval aastal lepingute tekste ning sätestab lepingutesse need meetmed, mille rakendamine garanteeriks mõlemapoolse tähtaegadest kinnipidamise ja nõuetekohase asjaajamise.

Haridus- ja Teadusministeerium tõdeb, et on vaja tõhustada senist lepingulistest kohustustest tulenevat aruandluse kontrolli. Käesoleval aastal moodustatakse ministeeriumisisene töörühm, mille eesmärk on täiustada 2005. aasta detsembriks finantskontrolli süsteemi lepinguliste finantskohustuste täitmiseks ning täitmise jälgimiseks.

**4) Vaadata läbi ning nõuda kohalikelt omavalitsustel tagasi summad, mida ei ole kasutatud vastavalt lepingus ettenähtule ning mille puhul pole muudatusi ettenähtud korras ministeeriumiga kooskõlastatud.**

- Töötada välja ning kehtestada täpsemad reeglid õpilaskodus viibivate õpilaste pearaha maksmiseks, nähes ette kohaliku omavalitsuse (kooli) kohustuse teatada õpilaste väiksemast arvust. Samuti reguleerida, millistel juhtudel arvatakse õpilane õpilaskodu nimekirjast välja ning lõpetatakse pearaha maksmine.
- Vaadata läbi ning otsustada pearaha tagasinõudmine kohalikelt omavalitsustelt juhtudel, kui õpilaskodus on olnud ettenähtust vähem õpilasi.

Õpilaskodude projekti üks eesmärke oli aidata peresid, kes on sotsiaalsetes- ja toimetulekuraskustes ning ei suuda tagada lapse haridusõiguse teostumist ja koolikohustuse täitmist. Enamusel riiklikult toetataval kohal olevatest õpilastest on pikemat aega olnud suuri probleeme koolikohustuse täitmisega, kodud ei ole laste käekäigust tihti huvitatud, lapsed on pikka aega põhjuseta puudunud koolist. Õpilaskodudest tehtud uurimused ja tagasiside koolidelt näitab, et mida kauem on õpilased õpilaskodus olnud, seda väiksemaks muutuvad probleemid ja paraneb kooli päevakava järgimine ning õppeedukus. Kõige raskem periood on õpilaskodus viibimise esimene aasta, mil õpilastel on raskusi korrale allumisega. Sellest tulenevalt esineb ka pikemal või lühemal perioodil põhjuseta puudumisi.

Haridus- ja Teadusministeeriumil on plaanis 2005. aastal välja töötada muudatuseelnõu haridusministri 14. novembri 2002.a. määrusele nr 79 „Õpilaskodu töökorralduse alused". Antud määruses sõnastatakse täpselt tingimused, mille puhul võidakse õpilane välja arvata õpilaskodust ning lõpetada pearaha maksmine.

Pärast seda, kui on välja töötatud ja kehtestatud haridusministri määrusega õpilaskodutoetuse taotlemise, jaotamise ning kasutamise tingimused ja kord ning toetuse jaotuse koolide pidajate lõikes, alustab Koolivõrgu Büroo tööd selles suunas, et õpilaskodude projektist saaks läbi õpilaskoha maksumuse ja baasraha rakendamise riigi üldharidussüsteemi vahetu osa.

Käesoleval aastal on kavas täpsustada kohalike omavalitsusüksustega sõlmitavaid lepinguid, kus nähakse ette ka sanktsioonid lepingu nõuete mittetäitmise korral.

**5) Tagada, et enne õpilaste vastuvõtmist riiklikult toetatavatele kohtadele oleksid koolile esitatud kõik seadusega nõutud alusdokumendid.**

2006. aastaks on Haridus- ja teadusministeeriumis plaanis välja töötada süsteem, kus õpilaskodudesse riiklikult toetatavatele kohtadele õpilaste vastuvõtt toimuks läbi piirkondlike nõustamiskomisjonide või mõnel muul viisil. See võimaldaks paremini kontrollida ka seadusega ettenähtud dokumentide olemasolu ja dokumentide nõuetekohast täitmist õpilase suunamisel ja vastuvõtmisel riiklikult toetatavale kohale.

**6) Võtta koos sotsiaalministriga seisukoht õpilaskodudes elavate õpilaste vanematele lapsega seotud toetuste maksmise osas.**

Haridus- ja teadusministeeriumil on plaanis teha Sotsiaalministeeriumiga koostööd ja leida lahendused tõstatatud probleemile. Vajadusel moodustatakse vastav töörühm. Arvestada tuleb selle küsimuse lahendamisel sellega, et tegemist on vähekindlustatud peredega ja õpilaskodude programm ongi mõeldud selliste perede toetamiseks. Nädalavahetustel ja koolivaheaegadel viibivad need lapsed siiski kodus.

**7) Otsustada, millisel juhul võib riigi eraldatud rahast ehitatud õpilaskodu kasutada tulu teenimiseks, ning näha vastavad reeglid ette kohaliike omavalitsustega sõlmitavates lepingutes.**

Haridus- ja Teadusministeerium ei poolda riigi tasandil antud korra kehtestamist. Riigi tasandil on sätestatud teenused ja tingimused, mis tuleb tagada õpilasele õpilaskodus elamise ajal. Kuna õpilaskodude loomisel ja ülalpidamisel (analoogiliselt koolidega) on märgatav osa kanda ka kohalikul omavalitsusüksusel ning õpilaskodu on kooli struktuuriüksus, oleme seisukohal, et vara valdamise, kasutamise ja käsutamise kord oleks sätestatud analoogselt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses § 43 lõige 2 sätestatuga ehk teisisõnu – vastava korra kehtestab munitsipaalkoolile ja õpilaskodule valla- või linnavolikogu.

Lugupidamisega

Toivo Maimets
Minister

Merike Mändla 735 0204
merike.mandla@hm.ee